

Teemu Jokela

HISTORIALLISEN TAPAHTUMISEN RAKENNE

Historiallisen tapahtumisen rakenne

TEEMU JOKELA

Historiallisen tapahtumisen rakenne

*Yhteiskunnallinen kenttä ja
pedagoginen jatkumo*

3. tarkistettu painos

© Teemu Jokela 2024

Kustantaja: BoD - Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD - Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-8270-5

Sisältö

Kolmannen painoksen esipuhe / 7

- I Historian perusmuuttajat / 9
- II Organisaatioiden maailma / 28
- III Ihminen ja elämä / 48
- IV Yhteiskunnallinen toiminta / 70
- V Lapsuus ja historia / 93
- VI Muutoksen lähteet / 128

Kolmannen painoksen esipuhe

Täten esitellään lukijalle käsillä olevan työn kolmas painos. Sen tarkoituksena on esitellä toisilleen kaksi historiassa vaikuttavaa muuttujaa, joista käytän nimiä yhteiskunnallinen kenttä ja pedagoginen jatkumo. Siinä missä edellistä on tutkinut ennen kaikkea marxilainen teoriaperinne, jälkimmäistä taas psykohistoriaksi kutsuttu psykoanalyysin sovellutus.

Perustavan argumenttini, jonka esitin jo työssäni *Marxismi ja psykohistoria*, mukaan nämä kaksi elementtiä omaavat kumpikin oman dynamiikkansa. Samalla kun ne voivat vaikuttaa toisiinsa – ajatelkaamme vaikkapa yhteiskunnallisen ahdingon vaikutusta vanhempien arkeen – niitä ei voida palauttaa toisiinsa. Lukuisat marxismin ja psykoanalyysin sovellutukset ovat osuneet väärään pyrkinessään joko kieltämään toisen tai sulauttamaan ne yhteen. Tavallaan käsillä oleva työ voidaankin ymmärtää *Marxismin ja psykohistorian* liiteosaksi, sen keskittyessä täydentämään aiemman työn onnettomaksi jäänyttä kolmatta lukua.

Juuri huomasin löytäneeni kirjojeni joukosta yhden, johonka olen tyytyväinen. Tämä kirja on *Ontologia ja pe-*

dagogiikka, jonka viides painos on saanut muotonsa vihdoin yhdeksän kirjoitusvuoden jälkeen. Nyt katsoisin sen saavuttaneen tason, joka jälkeen sen voi jättää rauhassa seilaamaan kirjallisille merille. Toivoakseni voin käsillä olevan teoksen kohdalla päästä vähemmällä vaivalla, siis vähemmin painoksin. Tällä hetkellä koen epäröintiä oikeastaan vain tekstin tiiviyden suhteen. Ei sillä, etteivätkö käytetyt sivut riittäisi itse asia sanomiseen – luetun omaksumista ajatellen kerronnan tahti saattaa kuitenkin olla turhan tiivis.

Tässä eheän kerronnan ongelmana on, samoin kuin monissa muissa töissäni, eräs perusongelma. Ja tämä ongelma koske sitä, mihinkä järjestykseen käytössä oleva materiaali pitäisi sijoittaa. Lyhyesti ilmaistuna, voidakseni ilmaista yhden asian, on ilmaistava ensin toinen asia – ja päin vastoin. Ja näitä asioita on tietysti useampia kuin vain kaksi. Lopputuloksena on kai sitten jonkinlainen hermeneuttisessa kehässä räppiminen. Tyydyttävä se ei ole, mutta joskus jossain vaiheessa on vain nostettava kädet pystyyn.

Toinen ongelma, jonka ratkaisuun en ole täysin tyytyväinen, on oman käsitteistöni täysimittainen käyttö. Näin ennen kaikkea sikäli, että toisissa yhteyksissä kehittelemäni käsitteistö ei ole välttämättä lukijalle tuttu. Olen kyllä pyrkinyt esittelemään keskeiset käsitteeni lyhyesti, mutta pahoin pelkään että tämä ei välttämättä täysin vastaa tarpeeseen. Mutta tämä on tietoinen valinta, jota en suuresti jaksa katua.

Teemu Jokela

I

Historian perusmuuttujat

1. Asiat ovat jotain jo sinänsä. Me tunnemme maailmaa monelta osin, olemme jatkuvassa kosketuksessa sen kanssa. Tässä on huomioon otettava myös toiset ihmiset - mutta osaltaan myös oma itsemme. Tämä kaikki on meille tuttua riippumatta siitä, mitä Heidegger on asiasta kirjoittanut.¹ Tarkoitukseni ei ole suinkaan vähätellä tämän kaltaisen arkipäiväisen ymmärryksemme muotoja. Onhan kysymys juuri siitä sen maailman sisällöistä, jonka kanssa me elämämme vietämme. Toisinaan on hyvä vain elää hetkessä, luottaen siihen kaikkeen, mikä meitä näyttää ympäröivän. Mutta samalla on huomattava, että toisinaan tarvitaan myös kokonaan toisenlaista asennoitumista, sellaista joka perustuu ei ilmiön pinnan vaan sen *olemuksen* tarkasteluun. Tässä on oltava valmis siirtämään

1 Inhimillinen olemassaolo on aina ihmisen itsensä ja häntä ympäröivän maailman rinnakkaisen olemassaolon seurausta. Esimerkiksi ihmisen kädet ovat tietysti osa häntä itseään. Ne kuuluvat hänen ruumiiseensa, eivät johonkin ulkomaailman kohteeseen. Mutta samalla kädet voivat tulla käsiksi vasta suhteessa maailma käsilläolevuuteen. Toisaalta kädet tulevat käsiksi myös suhteessa toisiin ihmisiin, esimerkiksi tervehtimisen ja koskettamisen välikappaleina. Olla ihminen on aina olla jotain suhteessa itseään ympäröivään maailmaan, mukaan lukien toisiin ihmisiin.

arkipäiset vaikutelmamme sivuun, ja valmistauduttava kohtaamaan kokonaan toisenlainen maailma.

Mitä tulee *maailmaan*, se koostuu siitä, mitä se kaikessa moninaisuudessaan on. Voisi ehkä sanoa, että maailma koostuu kaikkien yksityiskohtien summasta, niin että sen ulkopuolelle ei jää mitään. Maailmaa ovat tarkastelleet kaikki ne filosofit, jotka ovat pohtineet sitä, onko maailma olemassa, millainen se oikeasti on ja mitä me voimme sitä tietää. Paljon siitä voidaan tietää - voimme ajatella tässä vaikkapa länsimaisen tieteen eteenpäinmenoa - mutta paljon on tuomittu jäämään pimentoon. Näin jo maailman ilmeisen monimutkaisuuden vuoksi.

Aineellisesta maailmasta on edelleenkin erotettava *sosiaalinen todellisuus*. Tarkoitan tässä yhteiskunnalla lyhyesti sitä maailman erityistä tasoa, joka rakentuu ihmisten välisten suhteiden kautta, hieman kuten vaikkapa Husserl on asiaa tulkinut.¹ Kysymys on paitsi yksilöistä, myös yksilöiden välisestä kanssakäymisestä sekä sen myötä muodostuvista maailmansisällöistä. Voimme ajatella tässä vaikkapa jotain urheilujoukkuetta. Samalla kun se on enemmän kuin osiensa eli pelaajiensa summa, se on sitä ennen kaikkea näiden osien välisten suhteiden kautta. Niin tässä kuin muuallakin erilaiset sosiaaliset muodostelmat muuttuvat kuin itsestäänselvyyksiksi, niiden oletetun olemassaolon muuttuessa asiaa koskevaksi varmuudeksi, aina siinä minkä tahansa aineellisen kapaleenkin.

Tietysti sanokaamme jokin susilauma tulee olevaksi sen jäsenten keskinäisen toiminnan kautta - mutta aina tavalla, joka muistuttaa selvästi kaikkia muita maailmas-

1 Edmund Husserl: *Eurooppalaisten tieteiden kriisi ja transsendentaalinen fenomenologia*. Suom. Markku Lehtinen. Gaudeamus, Helsinki 2012.

Elämaailmassa kaikki toistuu kuten ennen - vain ihminen kykenee luomaan ja tuottamaan historiallisia prosesseja. Tässä vallitsee eräänlainen kaksisuuntainen riippuvuussuhde, niin että siinä missä ihminen tekee historian, tekee historia ihmisen. Samalla kun historialliset tapahtumat voivat olla ohjattavissa, ne toisaalta voivat riistäytyä myös käsistä. Työssään Jokela tarkastelee näitä kohtalonomaisia voimia, erottaen toisistaan yhteiskunnallisen kentän ja pedagogisen jatkumon. Samalla kun ne voivat vaikuttaa toisiinsa, on toisaalta niistä kummallakin on om dynamiikkansa, ilman että niitä voidaan palauttaa toisiinsa. Näinpä talouden lamakautta tai luonnon saastumista ei voida parantaa psykoterapialla, eikä toisaalta yksilötason pahoinvointia taloudellisilla uudistuksilla.

BoD

9 789528 082705